

DIALOGUS XVI.

De

Beneficio Remissorum ONERUM PUBLICORUM.

TULLIUS.

- I. **U**Ti subditos moderata decent Vestigalia, & Tributa, quibus Ærarium Principis constare oportet, ut expensis publicis sufficiat: ita nec operam suam negare illi possunt ad labores publicos, ut hoc ipso quoque medio Princeps, dum negotiis publicis actu instat, sumptibus relevetur. Hujusmodi porro servitia, quibus subditi tenentur, *onera publica* appellantur, tamque graviter sæpe, ac ipsa Tributa, feruntur. Unde Principi, his etiam oneribus modum adhibenti, pulchra *Beneficentiæ* materies exhibetur. Geminos hodie numeros, non plures, qui *Nervam* Imperatorem in hac parte eximie commendant, expendemus, eosque rursus a me ex immortali Ill. *Spanhemii* opere in profectum tuum advocatos. Horum priorem antequam aggrediaris, prævie mihi de *Onere VEHICULATIONIS* instruendus es: quam vocem Vir illustris in solo hoc numo, ac deinde in antiquo unico marmore, quod *Lipsius* ad Panegyricum *Plinii* adducit, reperiri advertit. Idem hæc vox designat, quod alias Quirites veteres vulgo *Rem Vehicularem*, *Vehicularium munus*, *Vehicula publica*, *Cursum Vehicularem*, sæpissime vero *Cursum publicum* dixerunt. Duo complectebatur officiorum, vel potius servitiorum genera: unum *Vehicularum*, quæ a provincialibus ubique cum congruis jumentis parata haberi debebant, sive, ut illi, qui Principis, aut Reipublicæ jussu proficiscebantur, promptum haberent itineris usum, sive ut Tributa, vel in pecunia, vel in speciebus præbita, commodum, celeriusque advehi possent. Alterum *Veredariorum*, seu Equorum, mulorumque parata copia: quorum ope, & mutatione nuntii ultro citroque missi, itineris atque dierum compendia facerent.

II.

Spanhem.
Tom. II.
p. 562. seq.
Strabo
L.V. p. 251

Antiquissimam oneris hujus originem apud Quirites Ill. *Spanhemius* ex *Strabone* repetit a pœna, qua Romani Picentinos, Lucanos, atque Bruttios, ob defectionem ad Hannibalem, mulctarunt, ne videlicet militarent deinceps: sed Magistratibus in provincias euntibus parere, &

PRAE.

PRAEMINISTRARE servorum vicem jufferunt. Currere ergo cum iis, atque præcurrere debebant. Alias vero Magistratus, ad Exercitus & Provincias profecturi, publico ex ærario mulis, tabernaculis, aliisque itinerum adminiculis instruebantur, Cicerone, Livio, Suetonio, ac Dione testantibus. Soli legati, repente aliquo missi, jumenta per singula oppida exigebant. Primus porro L. Posthumius Consul An. Urb. DLXXIX. in Campaniam iturus, ac Prænestinis infensus, cum publicum sibi hospitium, tum jumenta parata imperavit: quo pacto, ut subdit Livius hoc ^{Liv.} recensens, Jus, velut prolato exemplo, Magistratibus fecit graviorum indies ^{L. XLII.} talis generis imperiorum: quæ majore semper licentia illi exercuerunt. ^{c. 1.} De Augusto deinde Suetonius perhibet: Et quo celerius, ac sub manum, ar- ^{Sueton. in} nunciari, cognoscique posset, quid in provincia quaque ageretur, JUVENES ^{Aug. c. 49.} primo modicis intervallis per militares vias, dehinc VEHICULA disposuit. Commodius id visum est, ut qui a loco eidem perferrent literas, interrogari quoque, si quid res exigenter, possent. Nempe Juvenes intermedii unus ab altero recepit literas: Vehiculis autem unus idemque nuntius, qui destinatus erat, vel ad locum, vel ex loco venit, poteratque esse de visu etiam testis.

Sub iis, qui sequebantur, Principibus eadem Vehiculatio perduravit: III. aliter tamen aliterque iterum ac iterum imperata fuit. Modo enim a privatis ad fiscum translata: modo ejusdem onere certæ tantum provinciæ levatæ: modo indictis legibus cautum de numero, provisu, cura, alimentis animalium id genus publicorum: modo restricta, vel ampliata iisdem utendi facultas. Commodissime fere de his nos erudiit Procopius: e quo discimus, Cursum ab Imperatoribus institutum, sive, ut hostium, ^{Procop. Ar-} aliorumque seditiones nunciarentur, sive ut annua vectigalia apportaren- ^{can. Histor.} tur. Quocirca via unius diei, octo, vel quinque ad minimum stabula, ^{c. 30.} inque singulis eorum equi quadraginta dispositi esse debebant: ut adeo cursu unius diei decem dierum compendium facere possent Cursores, sive Veredarii: qui priores, non ut hodie, a currendo pedibus, sed a velocitate itineris appellati sunt. Non parva quidem abinde commoda in privatos nonnullos derivata sunt, ob promercales fructus, quos alendorum cum stabulariorum, tum equorum, sive mulorum, & qui ad Vehicula deinceps quoque adhiberi solebant, boum atque Camelorum causa, quæstoribus vendiderant. Contra vero Magistratus Urbicos, quibus hujus utriusque, tam quæ Curribus, quam quæ Veredariis, seu Cursorum equis fiebat, Vehiculationis cura indubie incubuit, ea res maximis certe incommodis affecit. Conquirenda enim erant jumenta, extruenda stabula,

la, procuranda pascua, Vehicula non unius generis comparanda, providendum mulionibus, carpentariis, veredariis &c. Postulata sæpe super numerum indictum Vehicula, vel equi: utraque ultra modum onerata, male habita jumenta, perque viam non regiam, sed transversam improbamque traducta, fraudulentæ sæpe evectiones, & quæ ad publicam rem non attinebant, tentatæ, & his similia: de quibus uberius Libanius differuit. Verbo onus multifariam grave hujusmodi Vehiculatio fuit.

Liban. O-
rat. in Juli-
an. necem

p. 295.

IV.

PUB. Satis mihi jam patet, Nervam ejusdem Remissione oppido in Italiam beneficium fuisse, atque omnino promeritum, ut tantæ Indulgentiæ suæ perenne monumentum currenti in ære sibi statueretur. **TULL.** Pingitur illud ab Ill. Spanhemio modulo æris magni sine Adversa, quam Nervæ capite ac nomine illustrem facile noveris. In Aversa stant geminæ mulæ, liberæ, ac pascentibus similes, oneribus, quibus exsolutæ sunt, retro post eas conspicuis. Epigraphe: VEHICULATIONE ITALIAE REMISSA. Infra S. C. De modo hujus Remissionis conjiciens Ill. Spanhemius, primum demonstrat, ampleque ostendit, Italiæ præ omnibus aliis Orbis Romani provinciis illustriorem fuisse, melioremque semper conditionem. Deinde existimat, credi posse, Vehiculationem Italiæ Remissam prædicari in hoc numo. Vel imo. quod Nerva eam omni hoc onere absolverit: uti innuere videntur mulæ in numo, omni onere liberæ. Vel 2do. quod ejusdem procuratio magistratibus Urbicis Italiæ fuerit remissa, & ad Fiscum translata: quia hoc factum esse, omnium primo in Hadriani vita atque historia a scriptoribus proditur. Vel 3tio. quod Italos impensis alleviaverit, quas magnas sane, ac multiplices eam in re præbere debuerant: uti ipsa Epigraphe numi indicare videtur. Demonstrat vero ulterius, insequentibus quamplurimos Principes non minus permagni hujus oneris incommodis, & iniquis eapropter exactio-nibus moderandis, opem suam, gratiamque adjecisse, idque adductis saluberrimis eorundem Constitutionibus ubertim confirmat. Sed in iis nobis immorari jam minime vacat.

Tab. V.
N. VII.

V.

PUB. Nempe, ut auguror, sequens pariter numus, omni typo suo mihi peregrinus, tribus, ut ajunt, verbis a te enarrari haud poterit. **TULL.** Enarrabitur facile, si pauca te juvent. Nervæ est denuo vultu ac nomine clarus, modulique magni apud Ill. Spanhemium. In Aversa Palmam vides elegantem, notum Judææ in numis symbolum, cum geminis Caryotis inde pendentibus, sive dactylis præstantissimi generis. Penes literæ S. C. quæ senatus consulto hunc numum, adeoque

Spanh. un-
de supra
p. 571. seq.
Tab. V.
N. VIII.

a Ro-

a Romanis eusum, liquido probant: ut adeo multum a vero aberraverit Cimelii S. Genouefæ Enarrator, arbitratus, a Judæis eundem in gratiam Nervæ Imperatoris, suique Benefactoris eximii signatum fuisse. Epigraphe est: FISCO JUDAICI CALUMNIA SUBLATA. Novum est hoc Beneficentiæ genus, cui locum Domitiani crudelitas fecit. Postquam nimirum Judæi sub Pompeio in Romanorum devenere potestatem, stipendiarii facti, tributa multa pendere debebant: relicta tamen iis, qui per Romanas provincias dispersi erant, fuit facultas, quotannis Didrachmam suam Jerosolymam in Gazophylacium mittendi. Vetabant vero id, libera adhuc Republica, plures Provinciarum Rectores: sed Jul. Cæsar id in omnibus provinciis, non uno, verum pluribus edictis, teste Flavio Josepho, denuo indulgit.

Flav. Joseph. Anti-
qu. L. XIV
c. 17.

Captis autem Jerosolymis, & everso Templo, Titus Imp. statuit, VI. ut Judæi omnes, qui Romanum per Imperium maximo numero dispersi se Judæos aperte profiterentur, patriisque vivere ritibus vellent, Didrachma, quod prius quotannis Jerosolymam misere, Jovi deinceps Capitolino persolverent, ut Dio Cocceus refert. Quæ ratio fuit Fisci Judaici instituti. Domitianus deinde, fratri Tito per sicarios sublato succedens, cum primum continentior, necdum in sævitiam & rapacitatem deflecteret, Fiscales calumnias magna calumniantium pœna repressit. Sed neque in Clementiæ, neque in Abstinentiæ tenore permanens, quod Suetonius ait, iussit, ut præter cæteros JUDAICUS FISCUS acerbissime actus sit: ad quem deferebantur, qui vel, ut professi, Judaicam intra Urbem viverent vitam, vel dissimulata origine, imposita genti tributa non pependissent. Pro voculis: velut professi: legere maluit Ill. Spanhemius, scribitque: improfessi: eo quod essent nonnulli, qui Judæos se non profiterentur, ritu tamen Judaico viverent. Atqui pace tam Illustrissimi viri idem, puto, intelligemus, tametsi legerimus: qui vel, ut professi, i. e. more eorum, qui professi sunt se Judæos esse, Judaicam in urbe agerent vitam. Quidquid vero de hac lectione sit, Domitianus, more Caligulæ profusissima prodigalitate antea delirus, deinde exhaustus operum ac munerum impensis - - uti nihil pensi habuit (verba sunt Suetonii) quin prædaretur omni modo bona vivorum & mortuorum usquequaque, quolibet accusatore, & crimine corripiebantur: ita & omnes, quicumque demum, vel in dissimulatæ judaicæ originis suæ, vel in minimi ritus Judaici observati suspicionem, jure, vel injuria delati, apud eundem venere, acerbissime ad Fiscum traxit, pluribus penitus infontibus ingentem Calumniam perpetratis. Interfuisse me adolescentulum memini, pergit idem Scriptor, cum a Procuratore, frequentissimoque Concilio inspiceretur nonagenarius senex, an circumcisis esset.

Dio Cocce.
L. LXXVI.
p. 748.

Sueton. in
Domit.
c. 12.

VII.

Experti tum certe sunt, non tam Judæi professi, qui videlicet ut tales se publice fatebantur, sed multo magis ii, qui, quod re vera erant, tacuerunt, aut, quod re vera non erat, esse tamen ob quamcunque miniam suspicionem visi sunt, *Fiscales* potissimum *Actiones Calumniosas* dici: eo, quod eisdem præfecti, *Fisci*, ac Commodorum Principis obtentu, privatorum, seu provincialium fortunas omnes everterent. Unde recte Clar. Juris Interpres *Jac. Gothofredus* ad legem *Honorii* contra Calumniatores latam notavit: *CALUMNIATORES* sunt, qui sub nomine *FISCI* facultates impetunt alienas, & innocentes quietos esse non permittunt. Non sine causa itaque *Theodoricus Gothorum Rex*, apud *Cassiodorum*, quemdam *Fisci* sui Advocatum ita commonuit: *Sume igitur FISCI nostri tuendi negotia - - - ita per medium Justitiæ tramitem incede, ut nec CALUMNIA innocentes graves, nec justis petitionibus retentatores exoneret.*

Gothofr. ad Leg. III. Cod. Theod. de Calumniac. Cassiodor, Var. Le. Etion. L. c. 22.

VIII.

Quare hujus numi Epigraphen: *FISCI JUDAICI CALUMNIA SUB-LATA*: ita accipias, velim, ut persuadas tibi, *Nervam* Imperatorem nequaquam Judæos veros, quique se tales professi sunt, levasse tributo solvendæ quotannis *Jovi Capitolino* didrachmæ, quod eis *Titus* imposuerat: sed serio duntaxat inhibuisse, ne, qui Judaicam superstitionem non professi, levissimis tamen ex suspicionibus Judæi habiti & judicati sunt, ad idem tributum cogerebantur, donec gravibus convinci rationibus potuissent. Unde non *FISCUM JUDAICUM*, sed ejus duntaxat *CALUMNIAM* sustulit. Quod interim *Nervæ* edictum per Scriptores jam rursus nesciremus, ex solo hoc numo discimus. Nequaquam autem post *Nervam* immunes fuisse Judæi: sed ob crebras eorum defectiones, dirutis per *Hadrianum* *Jerosolymæ* muris, in singula deinceps capita tributum, aliasque insuper collationes, *Appiano* teste, pendere coacti sunt. Quæ onera cum inde ad usque impium *Julianum* Apostatam durarent, ipse tandem, in Christianæ Religionis odium, *Judæam* & *Hierosolymas*, ac templum instaurari cupiens, se fatente, immensum aurum, quod, a Judæis coactum, in *FISCI* rationes inferebatur, eis remisit, *Brevibus*, seu *Chartis*, quibus illud descriptum erat, a se accensis, adhortatione præcipue *Juli*, tum patriarchæ *Judæorum*, ad hoc inductus, quem *Fratri*, & maxime reverendi *Patriarchæ* nomine dignatus est. Hæc autem singula rursus *III. Spanhemio* in acceptis refer.

Appian. Bell. Syriac. p. 119.

Julian. Ep. XXV. ad Commune Judæor. p. 396.

IX.

PUB. Immensum sane omnibus, & hujus, & proxime anteriorum Dialogorum, eruditissimis ac utilissimis doctrinis recreor, tanto magis, quod nullo fere Numorum inibi expositorum felix, tua solummodo Beneficen-

ficentia, eorum & ætÿpa depicta, & quæ recondunt, mysteria perspexerim. Quam belle, quam ubertim hæc erudiunt: quam oppido & Augustorum Gloriam, & Reipublicæ Romanæ Arcana, Numorumque tandem Utilitatem multo maximam demonstrant. *TULL.* Id vero ut faciant, tuque hæc nosceres, imo & ego tecum, quod dixi, viro Illustrissimo, Magistro nostro, debes unice. Cum ipsum aliquando accedere, ipsum evolvere poteris, tum primum incomparabilem ejus, sive industriam in conquirenda, sive dexteritatem in applicanda, ad Numos luce clarissima perfundendos, omni Antiquitate, summo cum stupore admiraberis.

DIALOGUS XVII.

De

Munificentia LVDORVM, & præcipue de VENATIONE, ac LVDIS SECVLARIBVS.

PUBLIUS.

Quæ nova se pandit in residuis Tabulæ tuæ Væ. Numis Ludorum scena, perjucundi aliquid ipso mihi nomine spondet. *TULL.* Pertexenda nobis est tela, quam hæctenus de *Augustorum* in Rempublicam *Beneficentia* jam dudum versamus. De Spectaculis quippe ac ludis, duorum duntaxat numerum lustratione, hodie initium facturi, ignorare ante omnia non debemus, hujusmodi a *Tullio*, propterea, quod in gratiam plebis sumtuosissimo apparatu a Principibus fierent, ac fere semper *Missilium*, ac *Congiariorum* Liberalitate stiparentur, MVNERVM LARGITIONEM, a *Capitulino* vero INDVLGENTIAM appellitari. Alio nomine usus *Suetonius*, ita de *Tito* scribebat: Et tamen nemine ante se MVNIFICENTIA minor, Amphitheatro dedicato, Thermisque juxta celeriter exstructis, MVNVS edidit apparatusissimum, largissimumque. Dedit & navale prælium in veteri Naumachia: ibidem & gladiatorum: atque uno die quinque millia omne genus ferarum. Vides ergo, ludos, atque spectacula, recte a me inter Beneficia, partesque Liberalitatis Augustæ adnumerari: quoniam & cum Muneribus conjuncta fuerant, & Lar-

Cicero. Officior. L. II. c. 18.
Capitol. in Anton. Pio. c. 10.
Sueton. in Tito. c. 7.

Pers II.

T

gi-